

عنوان و نام پدیدآور: توانبخشی مبتنی بر جامعه راهنمای CBR/سازمان بهداشت جهانی؛ مترجم رامین رضایی؛ ویراستاران محسن حمیدی، محسن ایروانی، فرانک تفرشی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان بهزیستی کشور، اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۷ج؛ ۲۲۵۲۹ س.م.

شابک: دوره: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۱: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۲: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۳: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۴: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰

۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۵: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۶: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۷: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰؛ ج ۸: ۰۰-۰۰-۶۵۶۹-۰۰-۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Community-based rehabilitation: CBR guideline, 2010.

مترجمان: ج ۱. کتاب مقدماتی / مترجم رامین رضایی؛ ویراستاران محسن حمیدی، محسن ایروانی، فرانک تفرشی. - ج ۲. مولفه سلامت/مترجم کیوان دوانتگران. ولی ... نصر؛ ویراستار محسن حمیدی، - ج ۳. مولفه آموزش / مترجم احمد نظری؛ ویراستاران فرانک تفرشی، محسن حمیدی، معصومه السادات فضلی. - ج ۴. مترجم احمد نظری؛ ویراستاران فرانک تفرشی، محسن حمیدی، معصومه السادات فضلی. - ج ۵. مولفه امرار معاش / مترجم علی مشیری رودسری؛ ویراستاران محسن حمیدی، محسن ایروانی، فرانک تفرشی. - ج ۶. مولفه توانمندسازی / مترجم محسن ایروانی؛ ویراستار محسن حمیدی. - ج ۷. کتاب تکمیلی / مترجم مهین رئیس دانا؛ محمدرضا اسدی؛ ویراستاران محسن حمیدی، محسن ایروانی.

موضوع: معلولان - توانبخشی

موضوع: بهداشت همگانی - خدمات

موضوع: توانبخشی

شناسه افزوده: رضایی، رامین، ۱۳۴۳- مترجم

شناسه افزوده: حمیدی، محسن، ۱۳۴۱- ویراستار

شناسه افزوده: ایروانی، محسن، ۱۳۵۱- ویراستار

شناسه افزوده: تفرشی، فرانک، ۱۳۴۵- ویراستار

شناسه افزوده: سازمان بهداشت جهانی

شناسه افزوده: World Health Organization

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور، اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل

رده بندی کنگره: ۹۱۳۹۰/ت ۹۱۳۹۰/ RDV۹۵

رده بندی دیویی: ۶۱۶۱۷-۶۵۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۹۴۵۶۱

کتاب ۳: مولفه آموزش، توانبخشی مبتنی بر جامعه - راهنمای CBR

ترجمه: احمد نظری

ویراستاران: فرانک تفرشی - محسن ایروانی - معصومه السادات فضلی

ناشر: سازمان بهزیستی کشور

مجری: گروه انتشارات روابط عمومی

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: اهدایی

شناسنامه کتاب - کتابخانه WHO

توانبخشی مبتنی بر جامعه: راهنمای CBR.

۱. توانبخشی. ۲. افراد معلول. ۳. خدمات سلامت اجتماعی. ۴. سیاست‌های سلامت. ۵. حقوق بشر. ۶. عدالت اجتماعی.
۷. مشارکت مشتریان. ۸. راهنما. ۱. سازمان بهداشت جهانی. ۱۱. یونسکو. ۱۱۱. سازمان بین‌المللی کار. ۱۴. کنسرسیوم بین‌المللی توسعه معلولیت.

(طبقه NLM: WB 326)

شابک: ۹۷۸۹۲۴۱۵۴۸۰۵۲

© سازمان بهداشت جهانی ۲۰۱۰

حق چاپ برای سازمان بهداشت جهانی محفوظ است. این کتاب از طریق انتشارات سازمان بهداشت جهانی به آدرس زیر قابل دسترس است.

World Health Organization, 20 Avenue Appia, 1211 Geneva 27, Switzerland (Tel: +41 22 791 3264; fax: +41 22 791 4857; e-mail: bookorders@who.int).

هرگونه درخواست برای تکثیر یا ترجمه انتشارات WHO - خواه برای فروش یا توزیع رایگان - باید از طریق آدرس زیر به اطلاع انتشارات WHO برسد (Fax: +41 22 791 4806; e-mail: permissions@who.int).

عناوین به کار رفته و مطالب ارائه شده در این کتاب به این معنی نیست که هرچه توسط سازمان بهداشت جهانی مطرح شده امکان صدق در مورد وضعیت هر کشور سرزمین، شهرستان، منطقه و یا افرادی نبود و یا حد و مرزها را دارد. خطوط نقطه چین بر روی نقشه نشان‌دهنده مرز تقریبی است که هنوز در مورد آن توافق کامل وجود ندارد.

اشاره‌ای به مؤسسات خاص و یا برخی از محصولات به معنای تأیید یا توصیه توسط سازمان بهداشت جهانی و اولویت دادن به آن‌ها نسبت به دیگر مؤسسات و یا محصولات مشابه نیست. برای مستثنی کردن خطاها نام محصولات اختصاصی با حروف بزرگ متمایز شده‌اند.

تمامی اقدامات احتیاطی و معقول توسط سازمان بهداشت جهانی برای بررسی اطلاعات موجود در این کتاب انجام شده است. با این حال، هیچ نوع ضمانتی چه به صورت تلویحی و یا صریح برای مطالب به چاپ رسیده وجود ندارد. مسئولیت تفسیر و استفاده از مطالب آمده شده به‌عهده خواننده است. در هیچ شرایطی، سازمان بهداشت جهانی مسئولیت خسارت ناشی از استفاده از آن را به‌عهده نمی‌گیرد.

طراحی و صفحه‌بندی توسط شرکت ارتباطات لنیس: www.iniscommunication.com

چاپ نسخه انگلیسی در مالت

راهنمای CBR
مؤلفه آموزش

فهرست مطالب:

۱	پیش‌گفتار
۱۱	مراقبت و آموزش دوران اولیه کودکی
۲۷	آموزش ابتدایی
۴۵	آموزش متوسطه و عالی
۵۵	آموزش شبه‌رسمی
۶۵	یادگیری مادام‌العمر

آموزش این امکان را به همه افراد می‌دهد تا بر حسب استعداد و توان خود بتوانند در سرتاسر زندگی بیاموزند که چه نیازی دارند و چه می‌خواهند. آموزش شامل "یادگیری برای دانستن، انجام دادن، زیستن و با همدیگر بودن است" (۱). آموزش در درون خانواده، جامعه محلی، مدارس، مؤسسات و به‌طور کلی در اجتماع رخ می‌دهد. حق عمومی برخورداری از آموزش در اسناد بین‌المللی مورد حمایت جهانی قرار گرفته و قویاً بر آن‌ها تأکید شده است، از جمله این اسناد، ماده ۲۶ اعلامیه حقوق بشر (۲)، و ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک (۳) است.

با وجود این که اسناد بین‌المللی اظهار می‌دارند که آموزش اولیه باید برای همه کودکان، بدون تبعیض و به‌صورت رایگان و اجباری باشد، اما در عمل به‌طور وسیعی دیده می‌شود که این امر اتفاق نمی‌افتد، از این رو موافقت‌نامه‌های اخیر بر موارد ذیل تأکید دارد:

- مراقبت و آموزش دوران اولیه کودکی گسترش و بهبود یابد؛
  - دسترسی رایگان و اجباری به آموزش همگانی در مقطع ابتدایی با کیفیت بالا فراهم شود؛
  - از دسترسی برابر به برنامه‌های آموزشی، مهارت‌های زندگی مناسب و آموزش پایه و مداوم برای همه بزرگسالان اطمینان حاصل گردد؛
  - فراگیرسازی گروه‌های محروم، آسیب‌پذیر و تحت تبعیض، در تمامی سطوح تسهیل شود.
- کنوانسیون حقوق افراد معلول (۴) موارد فوق را مجدداً مورد تأکید قرار داده و اولین سند قانونی است که دولت‌های عضو را موظف می‌سازد تا به‌طور ویژه حق برخورداری از آموزش فراگیر را بنه‌برند و اعلام می‌کند که دولت‌های عضو باید "از وجود نظام آموزش فراگیر در همه سطوح" اطمینان حاصل نمایند (ماده ۴، پارگراف ۱)، هم‌چنین دولت‌های عضو باید اطمینان حاصل نمایند که "اقدامات حمایت فردی و موثر در محیط‌هایی که توسعه اجتماعی و آموزشی را به حداکثر می‌رساند با هدف تلفیق کامل تدارک دیده شود" (ماده ۲۴، پارگراف ۲). این مسئله شامل آموزش خط بریل، زبان اشاره، روش‌های گوناگون، ابزارها و وسایل ارتباطی و مهارت‌های تحرک و جهت‌یابی است.
- فقر، محرومیت و تبعیض موانع اصلی آموزش فراگیر هستند (۵). سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO) تخمین زده است که در کشورهای کم‌درآمد ۹۰٪ کودکان معلول به مدرسه نمی‌روند؛ برآورد دیگر حاکی از آن است که ۳۰٪ کودکان خیابانی دنیا، معلول هستند. برای بزرگسالان معلول نیز میزان سواد حدود ۳٪ و در برخی کشورها برای زنان معلول ۱٪ برآورد شده است.

بر اساس این ارقام، واضح است که باید گام‌هایی برای اطمینان از دسترسی همه کودکان معلول به آموزش برداشته شود. اهداف توسعه هزاره (۷) در هدف دوم، به درستی و به‌طور شایسته‌ای به دسترسی به آموزش اولیه همگانی اشاره کرده است. هدف اختصاصی عبارت است از این که کودکان در هر جا، اعم از پسر و دختر به‌طور مساوی، باید بتوانند دوره کامل آموزش ابتدایی را تا سال ۲۰۱۵ تکمیل نمایند. این امر به‌طور یکسانی بر کودکان معلول نیز دلالت دارد، از این رو توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) لازم است در نیل به این هدف سهیم باشد.

اولویت دادن آموزش فراگیر برای کودکان

در کشور مغولستان، برنامه آموزش فراگیر از طریق همکاری بین دولت، یک انجمن والدین، سازمان‌های غیردولتی و حامیان مالی اتحادیه اروپا در حال گسترش است. قبل از سال ۱۹۸۹، مغولستان، مدارس ویژه و خدمات شبانه‌روزی را برای کودکان و بزرگسالان معلول فراهم می‌کرد. این نظام بر نیازهای اساسی تأکید داشت، اما افراد معلول از حقوق دیگر از جمله فراگیرسازی در جامعه محروم بودند. بعد از تغییرات سیاسی و اقتصادی در خصوص تعطیلی این مدارس و مؤسسات ویژه اقدام شد و زمینه برای رویکرد جدید مهیا گردید. در سال ۱۹۹۸، با کمک یک سازمان غیردولتی بین‌المللی، انجمن والدین کودکان معلول، جهت حمایت از حقوق کودکان معلول میان‌گذاری شد. این انجمن فعالیت‌های زیر را اجرا نموده است: بررسی سیاست و خط مشی‌ها، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در مورد آموزش فراگیر به منظور آموختن از سایر کشورها، کار و مطالعه با وزارت آموزش و پرورش جهت اصلاح سیاست‌ها و اقدامات آن و تعیین خدمات حمایتی گوناگون مورد نیاز تا به واسطه آن کودکان معلول بتوانند در مدارس گنجانده شوند. به توانبخشی مبتنی بر جامعه به عنوان جزء لازم برای راهبرد کلی ارتقاء و دفاع از حقوق کودکان معلول نگرسته شد. در سال ۲۰۰۲، در درون وزارت آموزش و پرورش، واحد آموزش فراگیر تشکیل گردید و شورای اجرای برنامه با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، رفاه اجتماعی و کار تشکیل شد. خدماتی برای شناسایی به‌هنگام، درمان پزشکی و توانبخشی در مراکز مبتنی بر جامعه محلی فراهم گردید. در ابتدا اولویت به آموزش فراگیر در سطح پیش دبستانی داده شد، و اکنون به مدارس ابتدایی گسترش یافته است. بالغ بر ۱۰۰۰ کودک معلول در مهدهای کودک فراگیرسازی شدند و به معلمان آموزش داده شد تا به‌طور جامع کار کنند. انجمن والدین کودکان معلول به رشد و ارتباط خود با سایر گروه‌های ملی و بین‌المللی ادامه می‌دهد تا حقوق کودکان معلول را ارتقاء بخشد.

